

Vår dato:
30.4.2018

Deres dato:
6.3.2018

Vår referanse:
2018/5604-1

Deres referanse:
18/115-1

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Forenkling og forbedring av rammeverket for universiteter og høyskoler. Innspill fra Universell.

Universell arbeider på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet som et nasjonalt senter og pådriverenhet for inkludering, universell utforming, tilrettelegging og læringsmiljøutvalg (LMU) i høyere utdanning. Universell er plassert ved NTNU, men arbeider med og for alle norske utdanningsinstitusjoner, og uttaler seg på selvstendig grunnlag i alle saker.

Vi takker for muligheten til å gi innspill til departementets gjennomgang av regelverk, og bidrar gjerne inn i begge faser i gjennomgangen. I første omgang ønsker Universell å gi tilbakemelding på forenkling av regelverket, og til utforming av mandat for den gruppen som skal se på dette.

UHL § 4-3 Læringsmiljø

Universells arbeidsområde er i hovedsak knyttet til UHL § 4-3, som i eksisterende lovgivning hjemler både utformingen av det fysiske læringsmiljø, læringsmiljøutvalgenes rolle og kravene til individuell tilrettelegging for blant annet studenter med nedsatt funksjonsevne. Lovteksten har ikke vært endret siden 2005, og vi opplever at den ikke lenger fungerer godt som et rammeverk for sektorens aktiviteter og tilnærming på området. Vi håper at et utvalg som skal gå gjennom regelverket og forslå endringer tar seg tid til en grundig drøfting av denne delen av UHL. Det finnes for øvrig ingen forskrifter til denne delen av UHL, noe som gjør en lovgjennomgang enda mer nødvendig.

Universell sine innspill er både generelle og spesifikke, oppsummert i følgende punkter:

**Nasjonal pådriver i høyere utdanning: Inkluderende læringsmiljø – LMU – Universell utforming*

Postadresse
Universell
NTNU
Kolbjørn Hejes vei 4
7491 Trondheim

Org.nr. NTNU: 974 767 880
E-post: kontakt@universell.no
www.universell.no

Saksbehandler
Kjetil Knarlag
Tlf: +47 73 55 06 80
Mobil: +47 977 100 21
E-post: kjetil.knarlag@ntnu.no

- Paragrafen omhandler begrepet *læringsmiljø*. For det første bør det presiseres om læringsmiljøbegrepet kan forstås som rammefaktorer som skal bidra til studentenes læring, forståelse og modning, eller læringsmiljø i større grad handler om utdanningskvalitet¹. Det er videre Det er behov for en presisering av innholdet i begrepet, slik at institusjonene har en presis forståelse av hva som forventes og måles på dette området. Hva som ligger i læringsmiljøbegrepet har vært gjenstand for diskusjon i de fleste læringsmiljøutvalg (LMU), i utredninger og undersøkelser gjennomført av Universell (se www.universell.no/lmu) og senest i den utredningen Kunnskapsdepartementet bestilte for gjennomgang av ordningen med læringsmiljøutvalg.² Vi mener et utvalg bør se både på ordningen med læringsmiljøutvalg, og hvordan læringsmiljøbegrepet kan tilpasses dagens forståelse og kontekst. De fleste er i dag enige om at læringsmiljøbegrepet går ut over det rent fysiske, og at både IKT, pedagogikk og andre faktorer spiller inn i utformingen av læringsmiljø. Digitaliseringsstrategien og utredningen «Ny campusutforming for undervisning, forskning, samarbeid og læring» er viktige dokumenter som må sees i sammenheng med begreper som kvalitet, læringsmiljø, universell utforming og inkludering. Her har et utvalg en spennende oppgave foran seg.
- Lovteksten i UHL § 4-3 oppfattes som lite tidsriktig når det kommer til kravene om det fysiske læringsmiljø. Dagens opplisting av lovkrav er på et høyt detaljningsnivå, selv om man i tillegg velger å stille et overordnet krav om universell utforming av det fysiske læringsmiljøet. Her kan loven forenkles betraktelig.
- Det er ingen grunnleggende forståelse av begrepet *universell utforming* i dagens lovverk. Universell utforming er et virkemiddel for inkludering i høyere utdanning, men samtidig en kvalitet som kommer alle studenter til gode. Universell utforming berører utforming av bygninger og uteområder, IKT, undervisning og læring, vurdering og vurderingsformer, samt utforming av tilbud og tjenester til alle studenter. Universell utforming er et riktig og viktig begrep, som må være det bærende prinsippet. Når universell utforming ikke er mulig eller tilstrekkelig, bør individuell tilrettelegging settes i verk. Dette må presiseres i lovverket.
- I UHL § 4-3 sjette ledd gis Arbeidstilsynet tilsynsmyndighet for sikring av studentenes fysiske læringsmiljø (paragrafens annet ledd). Slik praksis er i dag har tilsynet i hovedsak vært tilknyttet laboratorievirksomhet og liknende, mens øvrige deler av læringsmiljøet (også det fysiske) ikke har vært gjenstand for tilsyn. Her bør utvalget vurdere både Arbeidstilsynets rolle, og samtidig vurdere NOKUTs tilsyn med kvalitet i utdanningene. Kvalitet i alt læringsmiljøarbeid må oppleves som viktig.

¹ Evaluering av ordningen med LMU – Fra hvordan til hvorfor. Oxford Research (2018) s. 10.

² Ibid

- UHL § 4-3 må harmoniseres mot annet lovverk, slik som Likestillings- og diskrimineringsloven (LDL, 2018). I LDL heter det blant annet:
 - o Offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten har plikt til universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjoner (§ 17).
 - o Løsninger for IKT som underbygger virksomhetens alminnelige funksjoner, og som er hovedløsninger rettet mot eller stilt til rådighet for allmennheten, skal være universelt utformet fra det tidspunktet som er fastsatt i § 41 (for universitets- og høyskolesektoren gjelder dette fra 1.1.2018).
 - o Studenter med funksjonsnedsettelse ved utdanningsinstitusjoner har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen.

LDL oppleves som mer tidsriktig og presis, og en harmonisering av UHL i denne retningen vil være både fornuftig og hensiktsmessig.

- Dagens læringsmiljøutvalg (LMU) er satt til å forvalte UHL § 4-3 første og annet ledd, og bestemmelsene om selve utvalgene bør diskuteres. Rapporten fra Oxford Research forsterker det inntrykket Universell har av et organ som i en god del tilfeller ikke har den tiltenkte gjennomslagskraften i organisasjonene, selv om det er store variasjoner både når det gjelder studentmedvirkning og utvalgets betydning for læringsmiljøspørsmål.

Vår konklusjon er at lovteksten i § 4-3 både kan forenkles ved å fjerne detaljbestemmelsene om fysisk læringsmiljø, og forbedres ved en bedre og enklere forståelse av begreper som læringsmiljø, universell utforming og tilrettelegging. Når det gjelder LMUs rolle, bør den diskuteres grundig før utvalget eventuelt videreføres i dagens form.

UHL Kap 5. Klage

- UHL kapittel 5 omhandler klage og klageadgang. Det er i dag utfordrende å klage på manglende tilrettelegging og/ eller manglende universell utforming av læringsmiljøet, hovedsakelig da en del av disse tema ikke er gjenstand for enkeltvedtak. Likestillings- og diskrimineringsloven forvaltes i dag av Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), og Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI) forvalter § 18 om universell utforming av IKT. Et premiss for at for eksempel LDO skal ta en diskriminerings sak på vegne av en student, er at sektorloven er prøvd før saken går til LDO, og dette forutsetter både at saken er et enkeltvedtak og klageorganet har uttalt seg om saken. Vi ser dette ofte ikke er tilfelle, og tror en lovgjennomgang kan gi studenter bedre rettssikkerhet i saker som omhandler universell utforming og tilrettelegging.

Universell er Kunnskapsdepartementets kompetanseenheter innen disse spørsmålene, og et utvalg må gjerne hente inn erfaringer og synspunkt fra enheten ved anledning.

Med vennlig hilsen

Kjetil Knarlag
Leder, Universell